

STEVANYIK ANDRÁS
**Az olimpiák és
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye**

„Citius, altius, fortius”

Az antik hagyományok az emberiség legértékesebb tradícióihoz tartoznak. Nem véletlen, hogy az 1896-ban felélesztett olimpiai mozgalom a megrendítő töréspontok – világháborúk, apartheid, bojkottok, terrorakciók... – ellenére megmaradt, túlélte minden nehézséget. Erősebb, mint bármikor. Ezt bizonyítják a résztvevő sportolók, hírvivők, tudósítók kimagasló statisztikai adatai, a mozgalom folyamatos terjeszkedése. Előbb 1924-től „elfoglaltak” egy újabb évszakot, hét nyári találkozó után jöhetett az első téli. A francia Chamonix városa indította el a havas sportok lavináját. Aztán 1948-tól kiszélesedett a mozgalom a sérült sportolók bevonására irányuló paralimpiákkal. Újabban a fiatalok megnyerése lett a kiemelt cél, ezért rendeztek Ifjúsági Olimpiákat: Szingapúrban 2010-ben, majd négy évenként Nanking és Buenos Aires városában.

A legnépszerűbb, legfontosabb változatlanul a Nyári játékok sorozata. Az újkori olimpia indulásakor még csak 13 ország 245 sportolója szavazott bizalmat a kétes kimenetelű kezdeményezésnek. Legutóbb Rió de Janeiróban már minden földrésről, több mint 207 országból 11.237 sportoló érkezett. Nem beszélve az edzők, vezetők, kísérők, tudósítók népes hadáról. Ami még ennél is fontosabb, hogy mind a helyszíneken, mind a televíziós képernyők előtt milliók, sőt milliárdok váltak az események részeseivé. Hasonló arányok jellemzik hazánkat is. 1896-ban mindössze hét versenyzővel képviseltettük magunkat. A mesebeli hetes is csak nagy nehézséggel, szerény útravalóval tudott megérkezni. A minimális költségeket adományokból, gyűjtésekből szinte össze kellett koldulni. (A kis csapat hét érme keretbe foglalta a bemutatkozás történetét.) Rióban pedig már 154 sportoló jelentette a magyar küldöttséget úgy, hogy a kvótaszerzők kemény szűrőkön át, nehéz feltételek teljesítése után kapták meg a részvétel jogát, ezután következett az igazi megmérettetés.

Örömteli, hogy 1912 óta szinte mindegyik nyári játékon szerepeltek szabolcsi, szatmári, vagy beregi sportemberek. Már amelyiket egyáltalán megrendezték, vagy megengedték honfitársaink indulását. Közismert, hogy a világháborúk miatt eleve elmaradt az 1916. évi Berlinbe tervezett, az 1940-es tokiói és az 1944. évi londoni

olimpia. Akkor a „játékok” stadionok helyett harctereken zajlottak és sajnos valóban vére menő küzdelmek zajlottak. Hatásuk beárnyékolta a világgégek utáni helyzetet. 1920-ban az I. világháborúban vesztes országokat nem hívták meg a versenyekre, így hazánkat sem. Ilyen csonka világszínjátékot legközelebb csak hat évtized múlva rendeztek. A szovjet hadsereg afganisztáni bevonulása miatt a nyugati országok bojkottálták a sportolók moszkvai részvételét. (Ugyanez az érdekkör később minden gátlás nélkül maga is megpróbálkozott afgán földre behatolni). Nem maradt válasz nélkül az 1980-ban kiélezett ellentét, mert a következő alkalommal a szovjetek húzták be a féket. 1984-ben a szocialista blokk – Románia kivételével – gátolta meg az amerikai találkozót. Sok megyebeli sportolónak ez lett volna az első vagy talán az utolsó esély a kiugró teljesítményre. Hiába készültek fel megfeszített tempóban, szövögettek ötkarikás álmokat, a politika ezt egy tollvonással keresztülhúzta. Tőlünk ragyogó időközi eredmények alapján éremesélyesként indulhatott volna több sportoló. Akár Oláh Béla súlyemelő, Váradi János ökölvívó, vagy atlétáink: Bakosi Béla, Szabó Ildikó, vagy Pálóczi Gyula. A tragikus sorsú szamosbecsi távolugró és hármasugró itt mutathatta volna meg a világnak szikrázó tehetségét. Így csak a nyíregyházi stadionban látható vitrinben őrzött tárgyak emlékeztetnek rá olimpiai érem helyett.

Kisebb-nagyobb konfliktusok azután is előfordultak, de már nem szakadt meg az ötkarikás láncolat.

Jelen áttekintésünk egy készülő sporttörténeti kötet rövid vázlata. Itt és most elsősorban megyénk sportolójának szereplését vizsgáljuk és összegezzük. A II. világháború előtt 5, majd azután 17 nyári és két téli olimpián vettünk részt. Később 7 paralimpián és az ifjúsági játékok bevezetése után 3 ilyen találkozón is részt vettek megyebeliek. Nem egy esetben komoly fejtörést okozott a besorolás. Sokan csak itt születtek, mások másutt, de itt váltak élsportolóvá. Hová tehető például Balczó András, aki Kondoroson látta meg a napvilágot, de szinte az egész gyermek- és ifjúkora Nyíregyházához köti. Egész életművét megalapozta, meghatározta a „szőke” város, a Bujtos, a Kossuth Gimnázium, mégis világerő öttusa bajnokká Csepelen vált.

Sport- és küzdőtársa Móna István viszont született nyíregyházi, de a II. világháború borzalmai elől már négyéves korában Budapestre menekültek. Kibontakozása természetesen a fővárosban történt akkor is, ha soha nem tagadta szabolcsi gyökereit. Évek múltán mindketten sportáguk csúcsára jutottak. Sikerrük fényében azonban okkal-joggal tündökölték a nyírségiek is.

Dr. Móna István

Kicsit bonyolultabb eset az olimpiai bajnok (1936) ökölvívó Harangi Imre története. Ő Nyíradonyból indulva jutott a berlini dobogó legmagasabb fokára. Napjainkban a szomszédos megye periferiáján található városka róla nevezte el sportcsarnokát, és – jogosan – szobrot állított tiszteletére. 1936-ban Nyíradony még Szabolcs vármegye szerves része volt az 1950. évi területrendezésig. Így a diadal idején Szabolcs népe is hosszasan ünnepelte, és köszöntötte sikeremberét. A múlt idő sok mindent elhomályosít, áthúz határvonalakat, de a lényeg nem feledteti el.

Harangi Imre

A kiragadott példák alapján helyénvalónak érezzük, ha felesleges versengés, kisajátítás helyett megosztozunk a sikerben. A történelem erre felé eddig inkább a gondokat terítette, ránk fér egy kis öröm. Visszatérve Balczóra, nem baj az, ha Nyíregyháza (1991) mellett még négy település díszpolgára. Sőt örömteli, ha a „mi sportolónk” másutt is példakép.

A sikeres kezdetek

Ismereteink szerint a mai Szabolcs-Szatmár-Bereg területe 1912-ben került fel az olimpiák világtérképére. Stockholmban kapcsolódtunk be a mozgalomba. Az előző öt találkozó csak a kísérletezés, a kipróbálás időszakának tekinthető. Az újdonsült sportrendezvény ugyanis Athéntól Londonig (1896–1908) még nem önálló esemény, az ún. világkiállítások színesítője. Még nincs kialakult szabályrendszere, szerkezete, egységes időtartama, de általános elfogadottsága sem. A bevett sportágak száma alacsony: 15–20 között ingadozik általában 20–110 versenyszámmal. Legutóbb Rióban már 306 versenyszámban avattak bajnokot.

A magyarok ugyan az újkori olimpiák alapítói közé tartoznak, de az első találkozón még nagyon alacsony létszámú küldöttséggel tudták képviseltetni magukat. Különösen a távoli helyekre való kijutás okozott gondot. Nemegetszer fontolgatták anyagi okok miatt a kimaradást. A kimutatások szerint 1912-ig nem volt szabolcsi, szatmári, vagy beregi sportember kiutazó csapat tagja.

Stockholmban tartották az első „igazi” olimpiát. Itt már nincs „vásár”, nincs világkiállítás csak a sport, megfelelő létesítményekkel. Eddig például nem uszodákban rendezték a vizes eseményeket, hanem folyókban vagy a hullámozó tengeren. (Bár első aranyérmesünknek, Hajós Alfrédnak ez sem okozott gondot.)

Stockholmban volt először ünnepélyes megnyitó, zászlófelvonás, a nemzetek díszes táblák mögötti bevonulása, itt szerepeltek először szabolcsiak. A nyíregyházi Henzsel János tagja lehetett a négyfős magyar kerékpáros válogatottnak. Ők négyen teljesítették a 320 kilométeres távot az országúti kerékpározás versenyszámban, de mindez csak a 75. helyezéshöz volt elegendő. A lendületes nyitány kicsit megtorpan Berty vagy más helyen Berti László személyénél. Nemcsak a nevét, hanem a születési helyét is kétféleképpen jegyzik a hírforrások. A katonatiszt vívó kardvívásban, a magyar válogatott tagjaként olimpiai bajnok lett, egyéniben negyedik helyezett. A lexikonok többsége Budapestet jelöli születési helyeként, néhány Nyíregyházát. Egyértelműen nem tudjuk bizonyítani szabolcsi kötődését. A siker idején 37 éves vívó katonatiszt volt, így szolgálhatott a katonavárosként nyilvántartott megyeszékhelyünkön. Ragaszkodásunkat megerősíti a *Nyírvidék* napilapunk 1914/87-es száma. Ebben *Kitüntetett földink* címmel arról számoltak be, hogy „[...] Berti László századost, a kard és tör kiváló mesterét, ki a déli harctéren küzd a hazáért Őfelsége a hadidíszítményes érdemkereszttel tüntette ki.” Nyugodt szívvel és büszkén vállalhatjuk 1912. évi sikerét, hiszen nem lehet véletlen ennyi adatazonosság. Sikereit 1924-ben, közel 50 évesen egy olimpiai ezüst és bronz éremmel egészítette ki teljes kollekciójává. Már 1912-ben felmerült és utána néhányszor megismétlődött az a jelenség, hogy az olimpiára készü-

lő keretből nem mindenki lett végül az utazó küldöttség tagja. Stockholmban például sokáig kerettag volt a nyírbátori súlylökő (akkor súlydobónak nevezték) dr. Kirchoffer Károly és a nyíregyházi Pivnyik Gyula atléta. Pivnyik versenyszáma a helyből ugrás lett volna, de a versenyszám megszűnt, így nem utazhatott a svéd fővárosba. (1936-ban Surányi Imre tornász maradt itthon.)

1924: PÁRIZS. Nem tévedés, 12 év üresjárat következett Stockholm után. A már említett világháború és az utána lévő mellőzés miatt nem folytatódhatott a sikersorozat. A négy esztendei öldöklés nem tűrt meg szusszanásnyi szünetet sem. Illúzió és szemfényvesztés lett volna az olimpia, miközben véres harcok dúltak. Párizsban viszont élénk érdeklődés mellett zajlott a szebb jövőt ígérő folytatás. Ekkor döntöttek a téli olimpiák bevezetéséről. Derű és bizakodás jellemezte a sportvilágot. A felszabadultság érzése hatotta át a magyar küldöttséget a visszatérés örömeivel. Minden eddigi rekordot túllépett a létszámunk: 86 férfi mellett 3 nő szerepelt a listán. A csapat tagja volt 4 szabolcsi olimpiikon, mind a négy pontszerző helyen zárt Párizsban. Megszületett az első minden kétséget kizáró szabolcsi aranyérem, de szívünk szerint pontosabb, ha a második aranyról beszélünk. Atlétikában és sportlövészetben értünk el sikereket. A sokoldalú Gáspár Jenő magasugrásban 188 cm ugrással ötödik lett. Ez a teljesítmény azóta kicsit devalválódott, de a francia fővárosban majdnem dobogót eredményezett. A népszerű atléta egy elhúzó-dó betegség miatt nemsokára felhagy az aktív sportolással. Nyíregyházán társszerkesztőként elindítja a *Szabolcs* című újságot. A sportlövészet versenyszámai jelentették az igazi nagy „durranást”. Előbb a Szomjas-fivérek (Gusztáv és László) remekeltek futóvadlövő számban. Hatodik helyezést ért el a csapatunk. A testvérek ugyan nem megyénk szülöttei, de családjuknak évtizedek óta Tiszalök mellett volt birtoka és úri laka.

Aranyozott
agyaggalamb-lövész
Kisvárdáról
Dr. Halasy Gyula

Az agyaggalamb-lövészet már szabolcsi aranyat hozott. A kisvárdai, de sok szállal Nyíregyházához kötődő (itt érettségizett) dr. Halasy Gyula első lett. Ekkor még nem voltak speciális sportöltözékek. Bajnokunk elegáns öltönyben, nyakkendősen teljesítette a követelményeket. Később több nemzetközi sikert ért el, kimagasló oszlopa volt a szabolcsi sportlövészetnek.

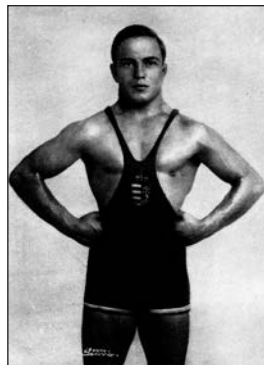
1928: AMSZTERDAM. Négy esztendő múlva Amszterdamban is rajthoz álltak megyebeli sportolók. A gyürei születésű, kisvárdai atléta Galambos József sokszoros magyar bajnokként jutott ki Hollandiába. Végigküzdötte az embert próbáló, gyilkos maratoni távot és 49. helyeztként ért a célba. Személyénél említjük, de szinte minden korabeli olimpiakónál igaz, hogy a magas szintű sportolást munka mellett végezték. Pierre de Coubertin a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) egyik alapítója eleve az amatőrség fogalmára építette elképzeléseit, ezzel tudott kellő számú támogatót a legfelsőbb körökből az ügy mellé állítani. E nélkül nemigen verhetett volna mély gyökeret a mozgalom. Az már más kérdés, hogyan módosult később az amatőrség fogalma és milyen ütemben hatolt be a kereskedelem és politika.

Galambos Józsefnek például Kisvárdán kerékgyártó műhelye volt, alapjaiban ez biztosította a megélhetését. Amszterdamban bukkant fel először Kárpáti (Kellner) Károly birkózó. Egerben született, és ez a tény később elhomályosította megyénkhez való kötődését. Heves megyében ugyanis csak egy évet élt, utána családja egy Kállósején melletti tanyára költözött. Semjénben járt elemibe, Nagykállóban polgáriba. Első olimpiáján negyedik hellyel debütált. Szép teljesítmény, de még szebb lett a folytatás. Erre rövidesen visszatérünk.

1932: LOS ANGELES. A tizedik olimpia a tengerentúlra csábította a sportolókat. Észak-Amerika már kezdett kilábalni a nagy gazdasági világválságból. A többi kontinens még roskadozott a terhek alatt. Emiatt Los Angelesbe jóval kevesebb versenyző nevezett, de a racionális, megfontolt kiküldetési kényszer jótékonyan hatott a minőségre. Csak a legjobbaknak jutott hajójegy. Eleinte úgy volt, hogy magyarok nélkül megy le verseny, de a sokszori adománygyűjtés lehetővé tette, hogy egy kisebb létszámmal mi is útra keljünk. Szerencsére, mert Magyarország egyértelműen itt lépett be a nagy sportnemzetek közé a megszerzett 16 éremmel, közte 6 arannyal. Itt állhatott először dobogóra 26 évesen Kárpáti Károly. A 66 kg kategóriában második lett a szabadfogású birkózó versenyen. Ez már szebb eredmény, mint az előző, de még nem a legszebb. Erre még négy esztendő t kellett várni.

Más megyei vonatkozású eredményről nem tudunk beszámolni, viszont itthon a sajtó, a közvélemény először kezd súlyának és értékének megfelelően foglalkozni az olimpiai eseményekkel. Nyíregyháza sem maradt ki a sorból. Az akkori sikerklub, a Nyíregyházi Torna és Vívó Egylet (NyTVE) vállalta magára az ún. Olimpiai Napok megszervezését. Két alkalommal fogadták a tengerentúlon jól szerepelt bajnokokat. Ilyenkor a pályaudvartól felvirágozták a Vasút (ma Széchenyi) utat. A Színházban bemutatókat tartottak az ünnepeleknek és az ünnepelekkel. Végül társas ebédet rendeztek a Koronában. Így Kárpáti Károly élvezhette a szabolcsiak vendégszeretétét.

1936: BERLIN. Minden korábbi túlszárnyaló gigantikus méretű olimpiát rendeztek Berlinben. Köszönhető az öngazolást kereső, feltörekvő német birodalmi politikának. Hogy ebben valójában mennyi „köszönet” rejlett, azt ezen a találkozón még csak nyomokban lehetett észlelni. Fontos újítás volt, hogy az állam először kapcsolódik be teljes apparátusával a lebonyolításba. A germánokra jellemző precizitás és a látványos külsőségek sora kíséri a rendezvényt. Példa erre a fátylós futás bevezetése és meghonosítása, vagy lényegében itt jelentkezik először és terjed el a tömeges buzdítás, a szurkolói „huj, huj, hajrák” és hasonló rigmusok. A bajnokok tölgyfacsemetékét kaptak az aranyérem mellé, helyettesítve a hajdani babérkoszorúkat. Négy évvel korábban először építettek olimpiai falut, itt szinte egy kisvárost alakítottak ki a szervezők. Általánossá vált a rádióközvetítések rendszere, és kísérletképpen megpróbálkoztak a televíziós rögzítéssel, egyelőre kevés sikerrel.

Lebirkózva mindent. A kállósejéni és nagykállói kötődésű Kárpáti Károly

Berlinben ért fel pályafutása csúcsára a már kétszer szóba hozott Kárpáti Károly, akinek német ellenfeleket kellett legyűrni az aranyéremért. Egy nem árjától ez akkor még nagyobb teljesítménynek számított. A már említett Harangi Imre ökölvívó, a sokszoros magyar bajnok, győzelmével tette fel a koronát pályafutására. Nagy ünnepelés várta és fogadta hazatérésüket Szabolcsban, a megyeszékhely és Nyíradony Olimpiai Nappal ünnepelt.

Berlinben közel állt az éremhez a nyíregyházi születésű Dienes-Oehm Tivadar. A korszakban még nagyon népszerű lovaspóló válogatott tagjaként lett negyedik helyezett. Csoportmeccsüket végigbosszankodta Adolf Hitler kancellár. Nehezen viselte, hogy legyőztük a német válogatottakat. Dienes-Oehm katonatiszt- és sporttársa, Jankovich Lőrinc nyíregyházi huszártiszt szereplése balszerencsésnek mondható. Ő is lovas versenyzőként szerepelt Németországban. A military válogatott tagjaként három versenyző után az élen állva várták az aranyéremmel kecsegtető folytatást, de negyedik társuk lova megbotlott, lábát törte és csúcs helyett a mélybe zuhantak álmaik. Végül ne feledkezzünk meg Zsitva (Zawrzel) Zoltán atlétáról sem, aki a 4x100 méteres váltóban a pontszerző hatodik helyen zárt. Ő is nyírségi volt. Viktor nevű fia majd egy generációnyi idő múlva a téli olimpián debütált mint jégkorongozó.

Az olimpia végén kialudt Berlinben a láng és 12 évig sötétség maradt utána. A következő bő évtized nem a sportról, a nemzetek közötti békés versengésről, egymás tiszteletéről szólt.

Háborúk helyett béke

1948: LONDON. A modern, újkori olimpia ugyan nem tudott békét teremteni, de nem hagyta magát elpusztítani a háborúk által. Londonban még természetesen érződik a közelmúlt világegésének hangulata, de már a megújulás szándéka is.

Mitró György

Az angol főváros 1940-ben jelölve volt helyszínként, de nyolc esztendő várni kellett a tényleges megnyitóra. Magyarországot vesztes államként most nem tiltották el a részvételtől, így lehetővé vált, hogy minden idők egyik legjobb eredményét érje el a 128 fős küldöttség. Nálunk a benevezettek 20%-a női versenyző volt, egyik sem a megyénkbeli való. A mi szempontunkból még érdekesebb, hogy Mitró György és Balogh Ambrus jóvoltából érdekelték lehettünk a versengésben. Az úszó Mitró alig múlt 18 éves. Rakétaként robbant be az élvonalba, pedig nem uszodában tanult meg úszni Nyíregyházán. A Bujtosi tó partján sok tehetség termett. Két éremmel gazdagította éremgyűjteményünket. A 4x200 méteres váltóval ezüstöt, egyéniben bronzot szerzett. Volt egy ötödik helyezése is, amiről ilyen éremeső mellett gyakran elfelejtkeznek. (Amilyen villámlásszerű volt az indulása, olyan gyors tűnt el később. Egy nyilvánosság előtt mondott politikai vicce miatt meghurcolták. Az 1950-es években bármi megtörténhetett...)

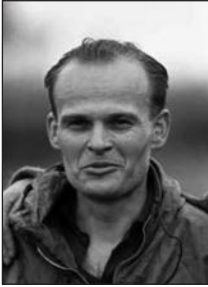
A szabolcsi érmek sorát a szintén nyíregyházi Kemény Ferenc gazdagította egy bronz medállal. Végül szólnunk kell Balogh Ambrus sportlövő bemutatkozásáról. A Csengerújfaluból származó sportlövő itt nem ért el helyezést, de belekóstolt a világversenye hangulatába, és hamarosan bebizonyította tehetségét.

1952: HELSINKI. A nagy fordulatok olimpiája. Színre léptek a szovjetek. A politikai életben éles „hidegháborús” ellentétek kezdtek rátelepedni a sport világára. Görcsös harc alakult ki a nemzetek közötti pontversenyben, mintha ez döntötte volna el, hogy melyik rendszer a fejlettebb, a magasabb rendű. A kommunista irányvonal megjelent a csatlós országok sportirányításában is. A diktatúra igyekezett kiemelt kedvezményekkel kicsikarni a jó teljesítményt. Ez Helsinkiben kiválóan sikerült. A jubileumi 15. Nyári Olimpián Magyarország 42 éremmel és rengeteg jó helyezéssel a 3. (!) lett a fenti pontversenyben. Hatalmas teljesítmény, sem előtte, sem utána nem született hasonló. A szabolcsiak, szatmáriak most keveset tettek a közös kalapba, de Balogh Ambrus a korábinál érettebb versenyzésével, egy bronzéremmel járult hozzá a remek teljesítéshez.

Mitró György nem kapott feloldozást, otthon sem úszott a boldogságban. Beválogatták viszont a Nyíregyházi Vasutas Sport Club (NyVSC) neveltjét, Kovács Józsefet, aki hosszútávfutásban csak a selejtezőig jutott. A Londonban már bizonyított Kemény Ferencnek meg kellett elégednie néhány helyezéssel. Az új szocialista rendszer igyekezett átvenni a korábban bevált szokásokat. A hazatérő győzteseket hatalmas tömeg várta Budapesten a Keleti pályaudvaron. A szerény szabolcsi eredmények nem indokolták, hogy az Olimpiai Naphoz hasonló ceremóniát rendezzenek a megyeszékhelyen.

1956: MELBOURNE. Nem az olimpia miatt lett kitörőhözhetetlen emlék számunkra. Bár egyes eseményei – ahogy annyi más – beleégtek kollektív emlékezetünkbe. Néhány mozzanat kapcsolódott az októberi forradalom és szabadságharchoz. Egy hónap telt el annak kezdete és a Melbourne-i kezdés között, a szabadságharc bukása óta, pedig három hét sem. Az élmények frissek, a sebek elevenek. De nemcsak az ősz, már a tavasz és a nyár is forrongott idehaza. Emiatt nem mindenki készülődött teljes erőbedobással, vagy egészen más dolgok foglalkoztatták. A harcok felülírtak, átértékeltek mindent. Élsportolóink közül többen el sem indultak, sokan felkészületlenül keltek útra. Az elindulás, a részvétel anyagi feltételeinek biztosítása sem volt problémamentes. Nem beszélve arról a bizonytalanságról, amit kénytelenek voltak maguk mögött hagyni. Senki sem tudhatta mi vár rá, a sportolók sem. Kis kitérőként hadd emlékezzünk meg „Fityuláról”, a tragikus sorsú öttusa-bajnokról. Nyíregyházáról lett válogatott, de az olimpiai szereplésre nem volt jelölve. Hiába is lett volna, mert október 24-én egy eltévedt golyó megölte a fővárosban. Hegedűs Istvánnak hívták, róla mintázták a régi papír húszforintos hátsó alakját. Emléktáblája a nyíregyházi piac előtt néhány méterre található az egykori lakóházán (Rákóczi út 22.).

Visszatérve magára a Melbourne-ben rendezett játékokra elmondható, hogy a sirmalmas körülmények ellenére helyt állt a csapat. Először volt Ausztráliában olimpia, és 26 megszerzett medállal teljesített a közel száztagú küldöttségünk, melyben két nyíregyházi kapott helyet. Ekkorra érett be Kovács József tudása. A Helsinkiben még csak pislákoló láng a kenguruk földjén majdnem bearanyozta „Bütyök” erőfeszítéseit.

Kovács József

Ezüstérmet kapott, ezt a teljesítményt azóta se sok magyar atléta tudta megközelíteni. Beceneve szeretetet, tiszteletet takart, hosszú ideig fennmaradt. Évtizedeken át ezen a néven szerveztek megyeszékhelyünkön rangos félmaratoni futóversenyeket. A másik küldöttünk Krebs Sándor nyíregyházi születésű sportlövő volt. Neki sem kellett szégyenkezni hatodik helyezésével.

Az olimpiák tényere

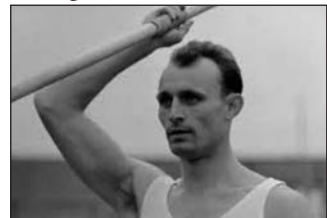
1960-ban RÓMA új korszakot nyitott. Elsősorban a televíziós közvetítések által, pontosabban azok kiteljesedésével, mert eddig is voltak próbálkozások az új technika hasznosítására, de a kísérletek még gyerekcipőben jártak. Budapest is harcba szállt – nem először és nem utoljára – a rendezési jogok megszerzéséért. Az olasz főváros jobb feltételeket kínált a rekordszámú résztvevőnek: 83 ország 5346 versenyzőjének. Magyarország ekkor küldte a legtöbb sportolóját. Megyénket az átlagos egy-két fő helyett nyolcan képviselték, igaz, mindenki megyén kívüli egyesület tagjaként, de vitathatatlan szabolcsi vagy szatmári gyökerekkel. A hármas szám bűvöletében hárman szereztek harmadik helyet jelentő bronz medált: Balczó András az öttusa csapatban, Kulcsár Gergely atlétikában, valamint Pál László labdarúgásban. Micsoda kezdés! Mindhárman először szerepeltek olimpián!

Mellettük a rutinosnak számító Kovács „Bütyök”, Balogh Ambrus és Krebs Sándor most csak helyezéig jutott. A teljesség kedvéért helyezzük ide a fiatal, mindössze 24 éves Balczó egyéniben elért negyedik posztját. Ami sokaknál életük csúcseredménye lehetne, de nála minden világversenyen az érem volt/és lett az elfogadott. Az atléták között szerepelt továbbá a nagykállói származású Noszály Sándor magasugró (13. hely) és Hecker Gerhard hosszútávfutó.

A következő évtized két nagyon távoli országot próbált közelebb hozni a sportserető európai emberekhez. A megállíthatatlanul fejlődő technika segítségével szinte percre pontosan követhettük Japánból és Mexikóból a történéseket.

1964: TOKIÓ. Ázsia először nyerte el ténylegesen a rendezési jogot. A Felkelő Nap országa ugyan már szerepelt a listán, de a háború keresztülhúzta az álmokat. Kisebb-nagyobb feszültségek most is keletkeztek, mert a NOB több ország részvételét eltiltotta.

Elsősorban politikai okokból nem vehetett részt Észak-Korea, Dél-Afrika, Indonézia. Hazánk a rendkívüli távolságok és részvételi költségek ellenére népes csapattal vágott neki az újabb világversenynek, megyénket kevesen képviselték. A röplabdás nyíregyházi Iváncsó Vilmos és nagyhalászi származású Kulcsár Gergely, aki hazánk nemzeti zászlaját vihette az impozáns megnyitón. Kulcsárnak ez a második olimpiája volt, keresztnevét akár leegyszerűsíthette volna választott sportága nevére, hiszen gerelyhajításban indult és érte el élete legszebb eredményét, az ezüstérmet. A férfi röplabda

Kulcsár Gergely

válogatott ritkán jutott ki olimpiára, így a részvétel és a hatodik hely bravúros teljesítménynek számított. Ivancsó első hírnöke volt az időnként nagy magasságokba emelkedő nyíregyházi röplabdasporthoz.

1968: MEXIKÓVÁROS. A NOB végre rendezési jogot adott Közép-Amerikának. Pedig nemcsak a távolság, hanem a tengerszint feletti magasság is ellene szólt. Az azték főváros ritka levegőjéhez nehezen alkalmazkodik még az edzett szervezet is. A magyarok kisebb csapattal utaztak, mégis túlszárnyalták a tokiói 22 érmet. 10 aranyból, 10 ezüsből és 12 bronzból állt össze a kollekció. A hajdan Nyíregyházáról indult Balczó-Móna párosra épülő öttusa-válogatottat senki se tudta megelőzni. Balczó egyéniben második helyezéssel toldotta meg sikereinket, Móna István egyéniben hetedik lett.

A verhetetlen öttusázók, két szabolcsi bajnokkal: Móna, Balczó és Török Ferenc

Kulcsár harmadik olimpiáján is hozta a jó formáját, és vitte a csapatzászlót a megnyitón. Ugyanebben a stadionban úgy dobta el gerelyét, hogy a harmadik helyig repítette. Még két megyebelink szerepelt a versenyeken: a mátészalkai Badari Tibor (ökölvívás) első olimpiáján ötödik helyen végzett, Kiss Mária nyíregyházi főiskolás atlétánk két számban is indult. Becsülettel helyt állt, de pontokat nem gyűjtött.

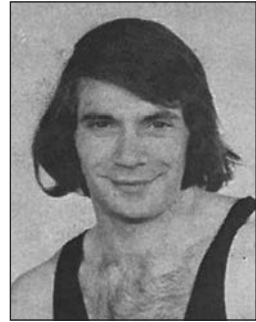
1972: MÜNCHEN. Felejthetetlen olimpia, de nemcsak a hatalmas sportteljesítmények miatt. A Fekete Szeptember nevű palesztin terrorszervezet majdnem idő előtt véget vetett a rendezvénynek. Az izraeli küldöttséget túsul ejtve, sok sportolót, edzőt megölve borították fel az addigi rendet. A nemzetközi szövetség a túsmentést követően úgy döntött, hogy folytatódjon a verseny. A borzalmas akció beárnyékolta a jubileumi 20. olimpia egészét, minden későbbi mozzanatát. Sok csodával határos esemény is történt ezalatt a két hét alatt. Az amerikai Mark Spitz hétszer jutott a „spiccre” a bajor uszodában. Hét aranyérmét szerzett egy olimpia alatt! Külön érdekesség, hogy a csodaúszó nagyszülei a Nyírségből vándoroltak ki Amerikába az I. világháború után.

Csodálatos volt honfitársaink kimagasló teljesítménye, amivel a nemzetek közötti pontverseny ötödik helyén végeztek, több mint száz ország között. Egy ország izgult és szurkolt az utolsó olimpiáján induló Balczó Andrásnak az annyira vágyott egyéni elsőség megszerzéséért. Sikerült! Rajta kívül csak két atléta – Bruzsenyák Ilona és Papp Margit – kötődött valamelyest megyénkhez. Ők becsülettel helytálltak.

Felesleges lenne minden vékony szalmaszálba kapaszkodva a tényleges megyei sikerek fényét tovább növelni. Érdekességképpen két idevonatkozó adalékot hadd említsünk meg. A magyar sporttörténet 100. olimpiai aranyérmét megszerző Hegedűs Csaba birkózó édesanyja mándoki származású, és bajnokunk is tartotta a várossá vált településsel a kapcsolatot. A mándokiak díszpolgári címmel erősítették az összetartozás érzését. Másrészt a bajor világvárosban lett harmadik a salgótarjáni Botos András, aki nélkül később nyíregyházi ökölvívó sikerekről nehezen beszélhetnénk. Edzőként sokat tett a sportág szabolcsi fellendítéséért.

1976: MONTREAL. Münchenhez képest javult a megyei eredménylista Kanadában, mert többen, nyolcan próbálkoztak. Senki sem aranyozta be várakozásainkat, Kő-

szei György súlyemelő azonban közel járt hozzá. Az 52 kg-os verseny sikerembere ugyan Leninvárosba vitte haza ezüstérmét, de a sportszeretők tudták honnan indult karrierje. Tösgyökeres nyíregyházi volt a Hímesből. Csapó Gabriella is a megyeszékhelyen kezdett és a fővárosban vált kiváló röplabdássá. A tengerentúlon alig maradtak le a válogatottal a dobogóról. Egy hajszál hiányzott a kirobbanó sikerhez Szabó Ildikónak, a kiváló atlétánknak. Nemcsak szabolcsi származásúként, hanem nyíregyházi igazolású sportolóként versenyzett. Távolugrásban 659 cm ugrással úgy lett ötödik, hogy a dobogó alsó fokához akkor 660 cm, a felsőhöz 672 cm kellett. Ilyen kevésen múlik az örök dicsőség! Nehezen emészthető élethelyzet, pedig a megszerzett 5. hely önmagában is megsüvegelendő. Ötödik lett a vámosatyai születésű Nagy József kisváltósúlyú ökölvívónk. Pontot szerzett még nemzeti válogatottunknak a tragikus sorsú kenus, Szegedi Károly. Az újfehértói fiú otthon legfeljebb a belvizeken gyakorolhatta volna a vízi sportokat. Az általános iskola után került a fővárosba, ahol felfedezték őstehetségét. Később ismerkedett meg ezzel az ágazattal, korán ért el nagy sikereket. Ez a sport akaratlanul ugyan, de korán lezárta szépen alakuló pályafutását. Egy későbbi versenyen a vízből származó fertőzéstől két év múlva meghalt. A Montreálban elért hatodik helyével került be a magyar sport történetébe.

Kőszegi György

Kanadában rajthoz állhatott Papp Margit, Bruzsenyák Ilona, Badari Tibor. Róluk korábban már szó esett. Nem értek el pontszerző helyet, ahogy az először szereplő Molnár Károly sem. A fábiánházi származású cselgáncsozó nehéz ellenfelet kapott, és már az első fordulóban kiesett. Balszerencsés verseny volt számára, sőt – kis kivétellel – az egész szabolcsi gárda számára is a montreáli olimpia. Pedig ez volt sorrendben a huszonegyedik!

Válságok és megoldások

Az 1980-as évek első fele szinte válaszáttal elé állította a mozgalmat. A két nagyhatalom kiéleződő küzdelme addigra behatolt az élet minden szegmensébe. Kevés ország, kevés társadalmi réteg tudott kitérni nyomasztó hatásuk alól. Kezdődött 1979/1980-ban a moszkvai olimpia nyugati bojkottjával. Kétségtelen, hogy a terjeszkedő Szovjetunió, az afganisztáni háború okot adott az USA és szövetségeseinek ellenlépésére. Carter amerikai elnök felhívása nyomán 30 ország távolmaradással tiltakozott az orosz agresszió miatt.

1980: MOSZKVA. A második csonka olimpián – az első 1920-ban volt – végül 81 ország jelent meg. Az érkezők nem mindegyike vett részt a megnyitó ünnepségen. Tiltakoztak, meg nem is. A fél világ nem hatódott meg „Misa mackó” – a kabalaállat – barátságos mosolyától.

A magyarok kihasználva a tőlünk függetlenül kialakult helyzetet hatalmas létszámmal érkeztek a „testvéri” fővárosba. 182 férfi és 81 nő olimpikonnal indultunk, köztük minden eddiginél több, 11 megyénkhez kötődő sportolóval. A kedvező szél-

járás ellenére csak egyszer és csak egy olimpikonnak sikerült a dobogóra felállni. Váradi János kemecsei ökölvívó szerzett bronzérmeket, aki akkor az NYVSC versenyzője volt. A megyeszékhely fociláiban égett, mert először jutott az élvonalba a Spartacus csapata. Egyik bajnoki mérkőzésük szünetében hatalmas tapsal köszöntötték a hazatérő Váradi Jancsit. A többiek közül többen végeztek a pontszerző 4-6. helyen. Feketéné Csapó Gabi a röplabdacsapattal 4., Papp Margit távolugró 5., Petrika Ibolya váltófutásban szintén 5., a tiszalöki születésű lepkesúlyú súlyemelő, Hornyák Ferenc 6. lett. A többiek is jól szerepeltek, de kicsit hátrébb végeztek: Babály László (atlétika), Bakosi Béla (atlétika), Fórián Éva (lövészet), Kőszegi György (súlyemelő), Mandzák Bertalan (súlyemelő), Molnár Károly (cselgáncs).

Váradi János

Még egy technikai vonatkozású kötődésünk volt a felemásra sikerült versenyhez. A nyíregyházi Kertváros ipari negyedében készültek a moszkvai stadionok elektromos eredményjelző táblái. Nem mindig jól, de végig jól mutattak.

1984: LOS ANGELES. Természetesen várható volt valamilyen válaszlépés a félig sikerült olimpia után. Kapóra jött a szovjeteknek, hogy a NOB a következő helyszínt a nagy vetélytárs, az USA egyik nagyvárosára jelölte ki. Nem először, mint tudjuk, itt 1932-ben már összegyűlt a fél világ. Félni lehetett, hogy 1984-ben – eleve baljós évszám Orwell regénye után – a sportvilág fele hiányozni fog. Ezt szinte az utolsó pillanatig titkolták az illetékesek, állandó feszültségben tartva azokat a versenyzőket, akik a szovjet blokkban reménykedtek a részvétel lehetőségében. A Szovjetunió azonban bojkottált és magával rántotta a hozzá szorosan kötődő ún. szocialista tömböt, Románia kivételével. Így az olimpián résztvevő román csapatban – akarva-akaratlanul – néhány magyar versenyző megjelenhetett. Sok megyebeli sportolónak ez lett volna az első, másoknak talán az utolsó esély a jó szereplésre.

Kárpótlásul Barátság Versenyeket, a „Druzsba Kupát” eszeltek ki a szovjetek a kimaradt országoknak. Magas pénzjutalmakkal, meg hatalmi szóval próbálták édesebbé tenni a részvételtől megfosztott sportolók keserű szájízét. Nálunk rendezték az úszás, a műugrás, a vitorlázás és a birkózás versenyszámain. A magyarok összesen 51 érmet szereztek, közte hármat megyebeliek: Oláh Béla, Fórián Éva, Váradi János.

Hol állt ez azonban az igazi olimpiai medáloktól?!

1988. SZÖUL. A korábbi évtized drámai feszültségét kellett volna feloldani az ázsiai világvárosban. Abban az országban, ahol hosszú ideje óta vibrál a két ország, és a két hatalmi tömb ellentéte. Válságban volt az olimpiai mozgalom politikai és gazdasági okokból egyaránt. A profizmus kérdése újabb vitákat élezett ki. Észak-Korea nehezen emésztette meg, hogy a déliek ilyen lehetőséghez jutottak. Felhívásukra néhány ország – Kuba, Albánia, Etiópia – a bojkott megismert eszközéhez nyúlt. Ez a periférikus lépés azonban nem okozott zavart. A többség az eredeti eszméhez igazodva békét, nyugodt versengést akart.

Magyarország a szokatlanul szigorú doppingvizsgálatok ellenére is jól szerepelt: a megszerzett 23 éremből 11 arany volt. A 188 fős csapatunkban négy megyénkhez

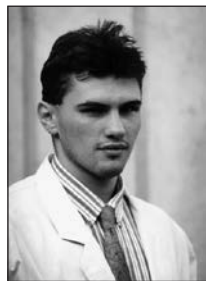
kötődőt találunk, de érmet egyikőjük sem hozott. Legközelebb ehhez a máriapócsi és nyírbátori Iváncsik Mihály került, aki a férfi kézilabda válogatott tagjaként 4. helyen zárt. (Érdekes, hogy évtizedek múlva Gergely nevű fia is olimpikon lehetett.) A többieknek nem sikerült jól az ázsiai megmérettetés: Oláh Béla súlyemelő a selejtezőben kiesett, Fórián Éva és Csabai Judit úszó is csak a részvételnek örülhetett.

1992: BARCELONA. A jubileumi 25. találkozóra a „Cobi” nevű katalán pástorkutya kabalafigurája csalogatta a világot. Újabb részvételi csúcscok dőltek meg: 169 ország jelentkezett 9367 résztvevővel. Nem volt bojkott és távolmaradás, annál több változás a régiiek körében. Gondoljunk csak Szovjetunió, Jugoszlávia megszűnésére, Németország egyesülésére, és a profi sportolók hivatalos, engedélyezett jelenlétére. Tarthatatlannak bizonyult az amatőrség régi álszent értelmezése. A kimutatások szerint televízió keresztül legalább 3-4 milliárd ember láthatta a folyamatos közvetítéseket.

Úszó csodák Barcelonában, a nyíregyházi Szabó Tünde és Egerszegi Krisztina

A magyarok létszáma meghaladta a kétszáz főt. Öröndetes módon a megyei kötődésük száma emelkedett, nem beszélve arról, hogy 12 év után újra érmekek is örülhettünk. A 18 éves úszóreménységünk, Szabó Tünde egy „egérhosszal” maradt le a dobogó legmagasabb fokáról. A nyírbátori születésű ökölvívó Béres Zoltán szó szerint kiverekedte magának a bronzérmet félnehézsúlyban.

Béres Zoltán

A további 9 versenyzőnk közül Fórián Éva itt érte el élete legjobb teljesítményét a negyedik helyezéssel. Szabó Tünde begyűjtött egy ötödik helyezést és pontszerző lett a vásárosnaményi Lakatos Pál ökölvívó is.

A többiek – Iváncsik Mihály (kézilabda), Ficsor József és Molnár Tamás (atlétika), Bubán Zsolt és Ling Attila (lovaglás), Harsági Andrea (tollaslabda) nem értek el kimagasló eredményt. Érdekességképpen megemlítjük, hogy az azóta mulatós énekesként ismert Szikora Pityu tagja volt a keretnek. Ő átmeneti visszavonulás után olimpikonként tért vissza az ökölvívás világába. Korábban a nagyhírű Mike Tysonnal is megmérkőzött. Barcelonában csak sportolóként próbálta elhúzni mások nótáját.

1996: ATLANTA. A meglepetések olimpiája. Mindenki Athént várta befutónak az olimpiai mozgalom centenáriumának évében. Az üzleti szempontok felülírták az elképzelést. Magyarország az állandósulni látszó 200-220 fő közötti kerettel nevezett. Szerencsére akadt olyan sportoló, akiért kiemelten lehetett izgulni Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. Ilyen súlyemelő volt a Romániából nemrég áttelepült Feri Attila, aki bronzéremmel debütált magyar (és NYVSC) színekben. Ő már Barcelonában is szerepelt, de akkor még román válogatottként.

Feri Attila

Szántó Anna

Szilágyi Katalin

Érmeseink közé sorakozott fel a nagyecsedti Szántó Anna és a nyíregyháziak régi kedvenc „Sziszije”, Szilágyi Katalin. Mindketten a női kézilabda-válogatottat segítették fel a dobogó alsó fokára.

A helyezettek között a súlyemelők jeleskedtek: Popa Adrián 5., Farkas Zoltán 8. lett. Vaszi Tünde is hozta megszokott formáját. A tiszalöki Szebenszky Anikó gyaloglóként, Kovács Rita úszóként szerepelt. Fórián Éva nem tudta megismételni előző jó eredményét. De részvételükkel mindenféleképpen erősítették megyénk hírnevét.

Az új évezred irányai

2000: SYDNEY. Az új évezredben visszatértünk Ausztráliába. Szereplésünk nem tartozik a legjobbak közé, bár a magyar küldöttség létszámára előzetes felkészülésére nem volt panasz. Szabolcs-Szatmár-Bereget sem képviselte kevés versenyző. Talán a távolságok, a másabb éghajlat miatt, de elmaradoztak a kiváló teljesítmények.

A hazai közvélemény némi csalódással fogadta a „csak” 17 érmet. Bizonyára a korábbi erőn felüli sikerek kényeztették el a szurkolókat. Ráadásul csak az utolsó napon hullott magyar aranyeső tudta ilyenre kozmetikázni a két hét listáját. A zárónapon négyszer kellett eljátszani *Himnuszunkat* bajnokaink tiszteletére. A szabolcsiakat sajnos nem áztatta el az égi áldás. Egyetlen valóban vállalható szabolcsi érmünket a tragikus sorsú Kulcsár Anita szolgáltatta. A fénykorában lévő kézilabdás, a Kölcsey DSE egykori vezére a magyar válogatott tagjaként nyert ezüstérmet, vagy veszített egy aranyérmet a döntőben. Egy kicsit magunkénak éreztük Kovács Ágnes úszósikerét, ha nem is sorolhatjuk a szabolcsi teljesítmények közé, neki édesanyja, anyai nagyszülei, rokonságának jelentős része nyíregyházi volt. A kapcsolatot Ő is ápolta annak idején.

Kulcsár Anita

Öt remek atlétánk jutott ki Ausztráliába: Ajkler Zita, Szebenszky Anikó, Vaszi Tünde, Babály László, Gyulai Miklós. A kijutásuk nagyon szép teljesítmény. Vaszi Tünde „szokásos” 8. helye dupla elismerést érdemel. Sydneyben már rajthoz állt Kökény Roland (kajak), de még nem bajnokként ért célba. Újra versenyzett állt Lakatos Pál, Farkas Zoltán és Tamton Péter (súlyemelés), de nem kísérte szerencse próbálkozásait.

2004: ATHÉN. Hazatért az olimpia Görögországba. Félig-meddig kárpótlásként szavazták meg nekik a rendezés jogát. A hellének földje összezsugorodott, kicsit el is szegényedett a XXI. század elejére. Ragaszkodtak hagyományaikhoz és igyekeztek megfelelni a magas követelményeknek. A bizonyításra készülő rendezők óriási építkezésekbe kezdtek, és hatalmas adósságokba szaladtak bele. Ez a játékok két hete alatt még nem mutatkozott meg. A sok bevezetett újdonság legemlékezetesebb mozzanatának számított, hogy a kultikus láng az eredeti helyszínről érkezett meg.

A magyar küldöttség létszáma kétszáz fő feletti. Közülük 11 sportoló kötődött kisebb-nagyobb mértékben megyénkhez, érmekhez senki sem jutott. A kézilabdásoknak köszönhetően egy 4. és egy 5. hellyel büszkélkedhettünk: Harsányi Gergő és Kulcsár Anita a legjobbak közé tartozott. Kökény Roland előrébb lépett: hatodikként ért célba K-1-es 1000 méteres távon. Hét atlétánk közül talán már senki sem csodálkozott Vaszi Tünde 8. helyén. Rajta kívül Ajkler Zita, Bacskai Zsolt, Kürti Éva, Rakonczi Bea, valamint Tóth János gyalogló próbálkozott. Több-kevesebb sikerrel.

A súlyemelésben Feri Attila, ökölvívásban Balog Vilmos lépett dobogóra, illetve ringbe. Maradandót nem alkottak.

Fejezetzárásként jegyezzük meg, hogy helyezéstől függetlenül a megye, a megyeszékhely mindig gondosan figyelt az olimpikonjaink, paralimpikonjaink felkészítésére, búcsúztatására, fogadására és elismerésére, ahogy a háború előtti időktől megszoktuk. Más formában, más külsőségek között, de sosem maradt visszhang nélkül a szereplésünk. Érzékelve annak nagyszerűségét, hogy egy viszonylag kis földrajzi egység megmutathatja magát legjobbjai személyén keresztül a nagyvilágnak.

2008: PEKING. A 2000-es évek olimpiái visszaesést tükröztek az eredményesség terén. Sajnos ezt a trendet erősítette a kínai találkozó, magyar szempontból egyik mélypontunk eddigi sporttörténetünkben. Mindössze 10 érem született. Ez a sovány leltár az 1920-as éveket idézte.

A „Madárfészeknek” becézett pekingi nagy arénában csak a megnyitón lehetett látni – kivéve persze érmeseinket – elégedett magyarokat. Megyénket négy sportoló képviselte, ketten itteni indulással, ketten áttételesen, azaz más megyéhez kötődő egyesületek tagjaként.

Rakonczi Bea feladta a maratoni futóversenyt, Baranyai János (súlyemelés) komoly sérülése miatt hagyta abba idő előtt a gyakorlatokat. Megdöbbentő látvány volt sérülése.

A mátészalkai származású Kaluczka Norbert ökölvívó helyzetlenül zárt, a szintén szalkai Hornyák Ágnes válogatott kézilabdásként 4. lett.

A kínaiak nyolcas számhoz fűződő ragaszkodása nekünk nem kedvezett. Ők előzetes mérlegelés után 2008 nyolcadik hónap nyolcadik napjára szervezték a megnyitót 8 óra 8 percre. Magyarország is beiktatott – minden bizonnyal véletlenül – néhány nyolcast: 18 sportágban vettünk részt, 88 férfi és 83 női versenyzővel. Szereplésünk inkább hasonlított a fekvő nyolcshoz. A hangulatot nagyon nyomasztotta a magyar példaképnek, ikonnak tartott Kolonics György olimpikon váratlan halála.

2012: LONDON. Már harmadik alkalommal lett az angol főváros házigazda, ráadásul jubileumi évben. Ez volt a 30. nyári olimpia. Számunkra pótvizsga, javítási lehetőség az elmúlt évek kisiklásaira. A kissé behorpadt labda majdnem kikerekedett, hiszen megdupláztuk a pekingi eredményeket. Megyénk ugyan már egyre kevésbé tudott beleszólni a versengésbe, de a „kődös Albionban” Kökény Roland révén újra aranyéremnek örülhettünk. 40 évet kellett erre várni, legutóbb Balczó nyakába helyeztek ilyen medált. Roland sem szabolcsi együtttest képviselt, de megyénkhez, Nyíregyházához való kötődése vitathatatlan.

Kökény Roland

A kézilabdás Harsányi Gergő – szintén nyíregyházi – majdnem érmes lett. A férfi kézilabda válogatott negyedikként utazott haza. Két atlétánk volt még érdekelt a londoni játékokon: Rakonczai Bea most végigfutotta a „gyilkos” maratonitávot, Helebrandt Máté gyaloglásban tette le névjegyét.

2016: RIO DE JANEIRO. Dél-Amerika is bekapcsolódott a nagy körforgásba. Bár a sportolók jelentékeny részét erősen aggasztotta a Brazíliában elterjedt félelmetes zika-vírus, de a megnyitóra mégis rekordszámú tömeg érkezett. Hazánkat kisebb küldöttség képviselte, tőlünk csak egyedül Helebrandt Máté gyaloglóért izgulhattunk. Máté néhány helyet javítva londoni szereplésén a 28. helyen zárt. Az Ő személye öszszekötő kapocsnak számít. Majdnem elindulhatott az NYVSC-ből induló fiatal úszó, Reményi Ármin, de egy adminisztratív hiba miatt megfosztották ettől a hatalmas lehetőségtől.

A mozgalom kiszélesedése

Az újkori nyári olimpiák megerősödése kikövetelte a téli sportok bevonását. Egyes sportágakkal már 1908-ban, 1920-ban próbálkoztak, becsempészve ezeket a nyári játékok menetrendjébe, kevés sikerrel. Meglévő csarnokokban a műkorcsolyával még úgyahogy megbirkóztak, de a sísíszámokat vagy a bobversenyeket nem lehetett semmilyen épületbe beerőszeálni. Ezért döntöttek 1924-től az olimpiai mozgalom új hajtásának önállósításáról. 1924-ben egy francia kisvárosban megrendezték az első Téli Olimpiát.

Ezután közel 70 éven át szorosan követték egymást a téli, illetve a nyári játékok. Azonos évben, különböző évszakban. Az 1990-es években úgy döntött a NOB, hogy új rendszerbe foglalja a kétféle sorozatot. Egymást ne gyengítsék, a figyelmet ne osszák meg! Ezért a két nyári játék közötti felező években szervezik a „kistestvér” versenyeket. Eddig 23 alkalommal rendezték meg a havas, jeges sportok nagy viadalát. Az elsón 16 országból 294 sportoló indult négy számban. Azóta folyamatosan emelkedtek a versenyszámok, a résztvevők és a sportágak adatai. Legutóbb Szocsiban már 88 ország 3000 sportolója nevezett. A II. világháború kirobbanása ugyanúgy visszahatott erre a vonalra, mint a nyári olimpiákra. A kényszerű szünetek után bojkottok nem tördelték szét a folyamatosságot.

Magyarország kezdeteiktől részt vett a versenyeken. Adottságaink miatt természetesen csak szerényen, kis létszámú csapatokkal, de nem eredménytelenül. A műkorcsolyázóknak köszönhetően 1948-ig még érmekeket is gyűjtöttünk. A II. világháború előtt két bronzot, utána 2018-ig két ezüst medált és két bronzérmet. Aztán Szocsiban „megtört a jég”. A férfi gyorskorcsolya válogatottunk első helyen végzett kielezett küzdelemben. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye két nagyon vékony szállal kötődik a téli olimpiák sorozatához. Ezek két atlétának köszönhetőek, akik rövid kirándulást tettek a jeges sport világába. Gyulai Miklós, aki évek múlva az NYVSC vágatójaként nyári játékokon is szerepelt, 1994-ben megpróbálkozott sporttársával a bobversenyzéssel is. Ugyan nagy sikert nem értek el a 28. hellyel, de jelzésértékű volt részvételük. Hazánkban nem hemzsegek e sportág stadionjai. Ennek ellenére másik versenyzőnk, Kürti

Éva is a bobbal „kacérkodott”. Éva is szerepelt nyári olimpián, és szintén a nyíregyházi vasutas klubban sportolt. 2002-ben a 13. helyet sikerült elérniük. Kevés sportoló dicsekedhet szerte a világban, hogy mindkét csúcversenyen szerepelhetett.

Az olimpiai mozgalom harmadik oszlopa a *paralimpia* lett, ahol a kisebb-nagyobb fogyatékosággal, sérüléssel élő versenyzők mérték össze tehetségüket. A paralimpia a sportról, a teljesítményről szól, és ugyanúgy hirdeti az olimpiai eszme nagyszerűségét. A II. világháború után kezdett kibontakozni. Lassan, sok vita közepette formálódott ki a bevonható sportágak, a szabályrendszerek, a szervezeti struktúra, a támogatások együttese. A sporttörténelem ugyan már 1948-tól eredezteti a paralimpiai világversenyek sorát, de az első próbálkozások nagyon esetlegesek voltak. A fogalom csak az 1960-as évektől kezdett meghonosodni, elfogadottá válni. A jól ismert és egyformán értelmezett olimpia szó elé került *para* latin szó, ami hasonlóságot, mellérendeltséget jelent. Ez a mellérendeltség új értelmet kapott, amikor az újkori olimpiák sorához rendelték a mozgalom új hajtását. Először erre 1960-ban került sor Rómában. A sorrend 1968–1984 között sem változott, de a helyszínek különböző okok miatt eltértek. Szöul óta visszaálltunk a régi kerékvágásba. A magyarok kévsve, 1972-től kapcsolódtak be a sorozatba. Azóta egy kivétellel mindegyik találkozáson szerepeltünk, hol kisebb, hol népesebb küldöttséggel. Attól függött, hogy csapatsportban szereztünk-e kvótát? Megyénket (is) képviselte Bereczki Dezső, aki Északkelet-Magyarország valamennyi megyéjéhez kötődik valamilyen szálon, Apagy révén hozzánk is. Óriási teljesítmény, hogy eddig öt alkalommal volt olimpikon. A két évtized alatt majdnem mindig pontszerző helyen zárt, asztaliteniszeként.

Csapatsportban az ülőröplabda megyebeli népszerűsége eredményezett olimpiai részvételt sok versenyzőnknek, már amikor a magyar válogatott kijutott a játékokra. Ezekben az esetekben mindig volt szabolcsi, szatmári vagy beregi olimpikon a küldöttségben. Gyakran mi alkottuk a csapat gerincét. Ez a sportág évtizedek óta nagyon népszerű Nyíregyházán, de más településeken is. Fénykorában a Piremon SE több alkalommal megnyerte a BEK kupát, tagjait mindig számításba vették a magyar válogatott összeállításában. A paralimpiákon 1988-ban 5., 1996-ban 6., 2000-ben 7. helyezettek. Egy időszakban a tragikus sorsú Szekér László volt a szövetségi kapitányuk. A mieink közül többen, több paralimpián is szerepeltek: Domokos András, Gál János, Kekecs Miklós, Kovács László, Peres János, Makarovszki Sándor, Szabó László, Szécsényi Lajos.

Legnagyobb szabolcsi sikerünket Veres Amarilla kerekesszékes vívőnknek köszönhetjük, aki Rióban 3. lett a magyar női csapat tagjaként.

Végül említsük meg az egész világot behálózó olimpiai mozgalom legfrissebb ágát, a fiatalok bevonását megcélzó *ifjúsági olimpiák* sorozatát. A NOB úgy érezte, hogy az új évezredben többet kell törődni az utánpótlással. Erre helyi és regionális szinten korábban is számos példa akadt – még az úttörő vagy diákolimpiák ide tehető. Ezért 2010-ben útjára bocsátotta új kezdeményezését. Ezzel a 14–18 éves korosztályban kívánják elültetni az esz-

Veres Amarilla

me magjait és keretet adni számukra tehetségük kibontására. A program itt szűkített mind a sportágak, mind a versenyszámok tekintetében.

A résztvevők létszáma kemény feltételek teljesítéséhez kötött. Így valóban komoly elismerésre méltó pusztán a részvétel elérése is. Megyénknek nincs szégyenkeznivalója ezen a téren sem. A 2010-es indulás óta több ifjú tehetségünknek sikerült eljutni Szingapúrba (2010), Nankingba (2014) vagy Buenos Airesbe (2018). Így például Fucsovics Márton (tenisz) első nagy nemzetközi szereplése ehhez a rendezvényhez köthető, de jól szerepelt Káplár János (atlétika), Batizi Barbara (dzsúdó) vagy Mozgi Milán (kajak). Az ő sportkarrierjük még bizonytalan ebben a fiatal életszakaszban, de a jövő, a remény bennük van. Velük folytatódhat olimpiai lajstromunk a közeljövőben. Ahogy az alcímben közölt olimpiai jelszó biztat: „*Citius, altius, fortius*” – azaz: *Gyorsabban, magasabban, erősebben.*

*

Az olimpiára kijutott megyei sportolók támogatásáról, ünnepléséről, elismeréséről már példákat idéztünk a világháborúk előtti és utáni évekből. Szólnunk kell még arról, hogy két-három nagyszerű kezdeményezés tovább erősíti Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és a mozgalom kapcsolatát. Tiszavasváriban néhány éve olimpiai múzeumot nyitottak és rendszeresen meghívják olimpiákonkat körükbe. A Nyíregyházi Egyetem Sporttudományi Intézetében 2008-tól az olimpiai falon látható megyebeli olimpiákonjaink névsora. Kis kiegészítéssel ez pontos és fontos tájékoztatást ad a leendő testnevelőknek, sportbarátoknak a legnagyobb sportrendezvényen való szereplésünkről.

Az elismerések szép formája, hogy több település díszpolgári címet adományozott kiváló sportolóinknak. Egyes személyek bekerültek a helyi vagy megyei értéktárakba is.

EREDMÉNYLISTA

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei sportolók pontszerzéseiről

ARANYÉRMESEK

- 1912 Berty László kard, csapat*
- 1924 Dr. Halasy Gyula sportlövészet
- 1936 Harangi Imre ökölvívás
- 1936 Kárpáti Károly birkózás
- 1960 Balczó András öttusa, csapat
- 1968 Balczó András öttusa, csapat
- 1968 Dr. Móna István öttusacsapat
- 1972 Balczó András öttusa egyéni
- 2012 Kökény Roland kajak-kenu

* Berty nyíregyházi születése vitatott.

EZÜSTÉRMESEK

1924 Berty László kardcsapat
 1932 Kárpáti Károly birkózó
 1948 Mitró György úszó
 1956 Kovács József atléta
 1964 Kulcsár Gergely atléta
 1968 Balczó András öttusa egyéni
 1972 Balczó András öttusa csapat
 1976 Kószegi Imre súlyemelő
 1992 Szabó Anita úszó
 2000 Kulcsár Anita kézilabdázó

BRONZÉRMESEK

1952 Balogh Ambrus sportlövő
 1924 Berty László törvívó csapat
 1992 Béres Zoltán ökölvívó
 1996 Feri Attila súlyemelő
 1948 Kemény Ferenc tornász
 1960 Kulcsár Gergely atléta
 1968 Kulcsár Gergely atléta
 1948 Mitró György úszó
 1960 Pál László labdarúgó
 1996 Szántó Anna kézilabda
 1996 Szilágyi Katalin kézilabda
 1980 Váradi János ökölvívó
 2018 Veres Amarilla vívó

NEGYEDIK HELYEZETTEK

1912 Berty László törvívás
 1976 Csapó Gabriella röplabda
 1980 Csapó Gabriella röplabda
 1936 Dienes-Oehm Tivadar lovaspóló
 1992 Fórián Éva sportlövő
 2004 Harsányi Gergely kézilabda
 2012 Harsányi Gergely kézilabda
 2008 Hornyák Ágnes kézilabda
 1988 Iváncsik Mihály kézilabda
 1928 Kárpáti Károly birkózó
 1956 Kovács Miklós sportlövő
 1980 Oláh Béla súlyemelő

ÖTÖDIK HELYEZETTEK

1924 Gáspár Jenő atléta
1956 Kocsis Miklós sportlövő
1948 Mitró György úszó
1976 Nagy József ökölvívó
1980 Papp Margit atléta
1980 Petrika Ibolya atléta
1996 Popa Adrián súlyemelő
1976 Szabó Ildikó atléta

HATODIK HELYEZETT

1924 Dr. Halasy Gyula sportlövő
1964 Ivancsó Vilmos röplabda
1952 Kemény Ferenc tornacsapat
1956 Krebs Sándor sportlövő
1976 Szegedi Károly kajak-kenu
1924 Szomjas Gusztáv sportlövő
1924 Szomjas László sportlövő
1936 Zsitva Zoltán atléta